

40.0

LXXIII. ÉVF. 4. SZÁM

ÖTÖDIK FOLYAM

1957. OKTÓBER—DECEMBER

MAGYAR KÖNYVSZEMLE



1957

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
FŐBIZOTTSÁGÁNAK FOLYÓIRATA

Megjelenik negyedévenként

Szerkesztőbizottság

DEZSÉNYI BÉLA (helyettes szerkesztő), HARASZTHY GYULA, KOVÁCS MÁTÉ,
KÓHALMI BÉLA, MÁTRAI LÁSZLÓ, VARJAS BÉLA

Felelős szerkesztő

KÓHALMI BÉLA

E szám munkatársai: HARASZTHY GYULA, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának igazgatója, DOMANOVSZKY ÁKOS, a budapesti Egyetemi Könyvtár h. igazgatója, SCHÜTZ ÖDÖN, a Történettudományi Intézet munkatársa, KÓKAY GYÖRGY, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, BORSA GEDEON, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, HERPEI JÁNOS ny. múzeumigazgató, VÉRTESY MIKLÓS, a budapesti Egyetemi Könyvtár osztályvezetője, SZENTMIHÁLYI JÁNOS, a budapesti Egyetemi Könyvtár csoportvezetője, MÁTRAI LÁSZLÓ akadémikus, a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatója, DONÁTH REGINA, a budapesti Egyetemi Könyvtár osztályvezetője, BUSA MARGIT, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, CSATKAI ENDRE Kossuth-díjas, a soproni Liszt Ferenc Múzeum igazgatója, GERGELY PÁL, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának munkatársa, D. GÁL ÁGOTA, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, KOVÁCS MÁTÉ egyetemi tanár, CSAPODI CSABA, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának osztályvezetője, TOMBOR TIBOR, az Országos Műszaki Könyvtár osztályvezetője, FALLENBÜCHL ZOLTÁN, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, KATUS LÁSZLÓ, a Történettudományi Intézet munkatársa, BARTA GÁBOR, a Szabványügyi Intézet munkatársa, RAU JENŐ, az Agrártudományi Egyetem munkatársa, DEZSÉNYI BÉLA, az irodalomtudományok kandidátusa, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, WENDELIN LÍDIA, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, NAGYDÓSI GÉZÁNÉ, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, PAJKOSSY GYÖRGYNÉ, a budapesti Egyetemi Könyvtár munkatársa, HAJDÚ ELEMÉRNÉ, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának munkatársa, TAUBER ANNA, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, GALAMBOS FERENC tudományos kutató

Technikai szerkesztő

DÖRNYEI SÁNDOR

Szerkesztőség: Budapest, VIII., Múzeum körút 14–16. Telefon: 134–400.

Előfizetéseket az Akadémiai Kiadó Terjesztési Osztálya vesz fel

(Budapest, V., Alkotmány utca 21.)

Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerű kérdései

I.

Az 1952 végén tartott I. Könyvtáros Konferencia egyik határozataként¹ javasolta „egy általános Könyvtárügyi Tanács szervezését a Népművelési Minisztérium mellett, mely tanácskozó testületként segítséget nyújt a tudományos és tömegkönyvtárak irányításában.” Ennek eredményeképpen 1953-ban létrejött az Országos Könyvtárügyi Tanács.² Munkáját — ha madártávlatból nézzük — két síkon végezte: egyrészt a legfontosabb időszerű könyvtárügyi kérdésekben tanácsokat nyújtott az akkori Népművelési Minisztérium, illetve annak könyvtári főosztálya számára, másrészt tárgyalások és viták útján egyeztetette a különféle főfelügyeleti hatóságokhoz tartozó könyvtárak érintkező problémáit, közös ügyeit. Így tehát tanácsadó szerepén túl működésének már első éveiben az országos könyvtárügyi koordináló feladatokat látott el, s néhány megalakult albizottságával együtt (pl. könyvalapbizottság, továbbképzési szakbizottság stb.) részt vett az országos könyvtárügyre vonatkozó elvi fontosságú határozatok meghozatalában. E kétféle síkon jelentkező — egymást gyakran metsző — feladatkört azért vállalhatta, mert tagjai általában a különféle tudományos és közművelődési könyvtárak, illetve könyvtárhálózatok legjobb vezető dolgozói közül kerültek ki, s ez szakmai tekintélyét biztosította.³ Egyúttal mint összetételében, mind működésének tartalmi részében egyre inkább az *egységes* magyar könyvtárügy szakmai-társadalmi csúcsszervezetének tekintette magát, s működésének kétségtelen hiányosságai ellenére is ennek az egységnek érdekében jelentős munkát végzett.⁴

Az OKT munkája és szervezete szempontjából igen jelentős fordulat következett be 1956-ban, midőn a magyar könyvtárügyi törvénynek nevezett

¹ *Könyvbarát*. 1952. 12. sz. 27. l.

² A továbbiakban rövidítve: OKT vagy Tanács.

³ Az OKT működésének első éveit itt nem feladatunk részletezni. L. erre vonatkozóan: BARABÁSI Rezső: *Az Országos Könyvtárügyi Tanács munkája és feladatai*. Magy. Könyvszle. 1955. 224—226. l., KONDOR Istvánné: *Mit végzett az elmúlt évben a Könyvtárügyi Tanács?* A Könyv, 1955. 532. l. KOVÁCS Máté: *A magyar könyvtárügyi törvény alapelvei, célkitűzései és művelődéspolitikai jelentősége*. Magy. Könyvszle. 1956. 182—201. l.

⁴ Itt csak utalunk néhány, a magyar könyvtárügy szempontjából igen fontos témájára: a könyvtárosképzés és továbbképzés problémái, az iskolai könyvtárak helyzete, a szakszervezeti könyvtárügy, a megyei könyvtárak helyzete, a szakkönyvtárak, végül az 1956. évi könyvtári törvény előkészítése és számos fontos könyvtártípus helyzetének és feladatainak felmérése, különös tekintettel a második ötéves tervre.

jogszabályok⁵ rendezték a Tanács jogi helyzetét, feladatkörét és szervezetét is. A törvény kimondta, hogy a könyvtárak és a könyvtári hálózatok együttműködésének és a szakmai szempontok érvényesítésének érdekében a népművelési (ma művelődésügyi) miniszter mellett tanácsadó testületként Országos Könyvtárügyi Tanácsot kell létesíteni, amelynek elnökét és titkárát a művelődésügyi miniszter nevezi ki. Az OKT 25 tagból áll, akiket a könyvtári hálózatok, a hálózatokon kívüli jelentősebb könyvtárak, valamint az OKT feladatköre szempontjából számottevő intézmények képviselőit kell kinevezni.

A törvényes rendezés tehát — az 1919-i rendeletek óta először — a magyar könyvtárügy egységének megfelelően széleskörű tanácsadó testületet hívott létre a szakfelügyeletet ellátó minisztérium mellett. E tanácsadás a törvényerejű rendelet értelmében a magyar könyvtárak és könyvtári hálózatok együttműködésének biztosítására, eme együttműködés elvi és tartalmi kereteinek meghatározására, továbbá a legfontosabb könyvtárpolitikai, könyvtárügyi, szervezeti és szakmai kérdések egységes érvényre juttatására vonatkozik. Ezzel jogilag eldőlt az a vita, mely a törvény előkészítési periódusában szinte szenvedélyes érdeklődést váltott ki a résztvevőkben, s antagonisztikus véleményekre is vezetett.⁶ Ez a megoldás természetesen nem a szélsőséges álláspontoknak kedvezett: nem lehetett a Tanács pusztán a minisztérium könyvtári főosztályának tanácsadó szerve, de operatív módon dolgozó irányító csúciszerv sem.

Az OKT elvi irányító munkáját ebben a helyzetben három tényező szabta meg, illetve biztosította:

a) könyvtárügyünk fejlődésének jelenlegi szakasza s e fejlődés támasztotta igények;

b) maga a törvényerejű rendelet;

c) a Tanács könyvtárpolitikai és szakmai tekintélye, mely állásfoglalásainak olyan súlyt és jelentőséget ad, amit művelődéspolitikánk és könyvtárügyünk vezető kormányzati tényezői, valamint könyvtárostársadalmunk egyaránt elismernek.

Mindennek következtében egyrészt könyvtáraink, másrészt a könyvtárügyet irányító különféle szervek és hatóságok még hatásosabban támaszkodhatnak a Tanács munkájára, s így a két tényező — az operatív állami irányítás és a legmagasabb szakmai szintet képviselő Tanács — pozitív együttműködése könyvtárpolitikánk és könyvtárügyünk fejlődését erőteljesen szolgálhatja. Egyúttal a hatásköri viták — melyek még a törvény előkészítése idején (1955) is néha felütötték fejüket — messzemenően elkerülhetők lesznek.

Az OKT — hogy munkájának szervezeti és adminisztratív kereteit biztosítsa — még 1956-ban kidolgozta a könyvtárügyi törvényben is előírt szervezeti szabályzatát 12 pontban, az ennek megfelelő ügyrendet pedig 13 pontban.⁷ Legfontosabb, a tanácsi munka tartalmi kereteit is érintő, a törvényes elrendezést kiegészítő megállapításai a következők: az OKT a szükség-

⁵ A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelete a könyvtárügy szabályozásáról. — A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1.018/1956. (III. 9.) számú határozata a könyvtárügyről szóló 1956. évi 5. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról. Magy. Közlöny. 1956. 19. sz.

⁶ L. Kovács Máté idézett cikkét, 190—191. l.

⁷ Az Országos Könyvtárügyi Tanács szervezeti szabályzata. Házi soksz. 2 oldal. — Az Országos Könyvtárügyi Tanács ügyrendje. Házi soksz. 2 oldal.

hez képest, de legalább havonta egyszer tart ülést; a Tanács szótöbbséggel határoz. A tagok megbízatása személyre szóló, és tanácstagi funkciókban nem helyettesíthetők. Az OKT a működése körébe tartozó feladatok ellátására állandó vagy esetenként összeállított bizottságokat szervezhet. A Tanács üléseire és a bizottságok működésébe olyan szakemberek is bevonhatók, akik nem tagjai a Tanácsnak. Az állandó bizottságok elnökei legalább évenként egyszer, az esetenként kiküldött bizottságok elnökei pedig a bizottság működésének befejezése után 30 napon belül kötelesek beszámolni munkájukról. Az 1957 folyamán tartott szabályzat-vita eredményeképpen — a szétágazó munka hathatós összefogására és a Tanács elnöke és titkára munkájának támogatására — a Tanács elnökség szervezését határozta el, melynek tagjai az elnök, alelnök, titkár és három további tanácsstag.

A könyvtári törvényben előírt feladatokkal és szervezettel, több éves gyakorlatának hagyományaira támaszkodva, voltaképpen 1957-ben kezdte meg az újjáalakított OKT⁸ társadalmunk könyvtári igényeinek korszerű kielégítését szolgáló tevékenységének második korszakát.⁹

⁸ Jelenleg a következő könyvtárak, szervezetek és könyvtári hálózatok képviselői foglalnak helyet a Tanácsban: Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapesti Egyetemi Könyvtár, Egyetemi Könyvtudományi Kanszék, Országos Műszaki Könyvtár, Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtára, Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára, Agrártudományi Egyetem Könyvtára, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Országgyűlési Könyvtár, Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára, Gorkij Könyvtár, Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtára (egyelőre meghívott taggal), megyei könyvtárak, SZOT kulturális osztálya, A Könyvtáros szociális egyesület, Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Osztálya. — Természetesen a hálózati központok képviselői egyúttal az intézmény vagy terület küldöttei is.

⁹ A modern könyvtárügy egységes irányítása, elvi és szakmai összefogása nem egyedül kormányzati feladat, hanem a könyvtári szakemberek öngazgatási tevékenysége is. Ennek különféle megnyilvánulási formáit világszerte láthatjuk. Ha a rendelkezésre álló — nem mindenben kielégítő — szakirodalmat áttekintjük, nagyjából három fő típus bontakozik ki:

1. A könyvtáros egyesületek szakmai koordináló munkája. Ez elsősorban a polgári könyvtárügyre jellemző, s legtisztább, leghatásosabb megnyilvánulásait az USA-ban és Angliában látjuk.
2. Báranyugati államokban a könyvtárügy állami, kormányzati egysége nem jött létre, néhány fejlett könyvtárüggyel rendelkező országban egy-egy minisztérium mellett vagy a könyvtárügy egyes ágazataiban (pl. közművelődési könyvtárügy) létrejöttek magasfokú szakmai tanácsadó testületek (pl. Dániában, Hollandiában, Ausztriában).
3. Mivel a szocialista könyvtárszervezés művelődéspolitikailag szilárd rendszerbe foglalt, egységes könyvtárügyet tudott létrehozni, a szocialista államokban alakultak ki a könyvtárügyi tanácsok legfejlettebb, legéletképesebb formái (hazánkban kívül pl. a Német Demokratikus Köztársaság, Csehszlovákia és Lengyelország könyvtárügyi tanácsai), melyek a szakbizottságokon keresztül az illető ország könyvtárostársadalmának széles rétegeit tudták aktív módon bevonni az öngazgatási és tanácsadási tevékenységbe.

Megjegyezzük, hogy e kérdés eléggé szétszórt és néhol hézagos irodalmát a magunk szempontjából is igen érdemes lenne alaposan feldolgozni. Az alábbi irodalom-felsorolás korántsem törekszik teljességre, s nem veszi tekintetbe a könyvtáregyesületek munkáját (az irodalom felkutatásáért és kiértékeléséért köszönetet mondok BÓDAY Pálnak és SZ. NÉMETH Máriának, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára tudományos munkatársainak); inkább szemelvényeket óhajtottunk adni s olyan országokra terjedt ki összeállításunk, melyeknek könyvtári viszonyaihoz — területüket és népességüket illetően — jobban és reálisabban hasonlíthatjuk magunkat:

Német Demokratikus Köztársaság: *Zentralblatt für Bibliothekswesen*. 1953. (67. Bd.) 226. l. — Hans BODEN: *Gesetze, Verordnungen, Richtlinien und Anweisungen*

II.

Társadalmunk könyvtári igényeinek korszerű kielégítése (egyfelől ezen igények *szakmai* feltételeinek és eszközeinek elemzése és biztosítása, másfelől a szakmailag kimunkált igények beépítése a magyar művelődéspolitikába) — ez könyvtárpolitikai és könyvtárügyi feladatunknak azon szektora, mely az OKT jelenlegi munkájának központjában áll.

Nem könnyű e tennivalóknak megfelelni két okból sem :

Ismeretes, hogy könyvtárügyünk, könyvtáraink, könyvtári hálózataink az utolsó 12 év alatt régebben elképzelhetetlen mennyiségi és minőségi fejlődésen mentek át.¹⁰ A jelenleg több mint 18 000 könyvtár főfelügyeleti (igazgatási) szempontból 20 különféle országos hatáskörű szervhez tartozik, így e fejlődés helyes elvi, szervezeti, könyvtártechnológiai és anyagi-financiális áttekintése, egységes művelődéspolitikai szempontok szerint rendezése, a fejlődés ütemének egyrészt könyvtári, másrészt népgazdasági szinten való reális egyeztetése nemcsak az illetékes kormányzati szerveknek, de az OKT-nak is a feladatok olyan bőségét jelenti, melyekkel foglalkozni s e foglal-

der Deutschen Demokratischen Republik, das Bibliothekswesen betreffend. Der Bibliothekar. 1954. 499—514. l., 606—609. l. — *Nachrichten aus dem Bibliothekswesen der Deutschen Demokratischen Republik.* 1955. 10. Nr. 1. l., 12. Nr. 1. l. — *Bibliothekar*. 1956. 4. sz. 40. l.

Csehszlovákia : *Der Bibliothekar.* 1955. 8. sz. 439. l. — *Biblos.* 1955. 149. l. l. *Aktionsprogram des Zentralrats für Bibliothekswesen der ČSR.* Der Bibliothekar. 1955. 439—422. l. — *Könyvtári Tájékoztató.* 1955. 8. sz. 32. l. — HORST KUNZE : *Eindrücke von einer Bibliotheksreise in ČSR.* Zentralblatt f. Bibliothekswesen. 1955. 90. l., 108—111. l. — *Uo.* 1955. 393. l. — *Materialy ke zrizeni Ustredni knihovnické rady.* Knihovna. 1955. 7. sz. 216—220. l. (OKK ford. 1521. sz.). — *Cítatel*. 1956. 1. sz. 6—9. l.

Lengyelország : ANTONI KNOT : *Polskie prawo biblioteczne.* Wrocław—Warszawa 1947. 215. l. (OKK. ford. 1239. sz.)

Jugoszlávia : M. NABATOVA : *Néhány adat Jugoszlávia Könyvtárairól.* Könyvtári Tájékoztató. 1956. 9. sz. 58. l. — *Bibliothekar*. 1956. 7. sz. 38. l. — NADA STEVIN-NOVAK : *Les bibliothèques publiques et le Centre des Bibliothèques de Serbie.* Bulletin de l'Unesco à l'intention de bibliothèques. 1956. 1. sz. 4—6. l. — IRMGARD DRESSLER : *Das jugoslawische Bibliothekswesen.* Der Bibliothekar. 1957. 213—125. l.

Ausztria : *Biblos.* 1956. 169—170. l.

Dánia : JOHANNES LANGFELDT : *Das neue dänische Büchereigesetz.* Bücherei und Bildung. 1951. 907—913 l. — OLUF ABITZ : *Aus der dänischen Büchereiwelt.* Bücherei u. Bildung. 1955. 171—172. l.

Hollandia : HANS THIERÖTTER : *Das niederländische Bibliothekswesen.* Bücherei u. Bildung. 1954. 163—165. l.

Svédország : JOHANNES LANGFELDT : *Anregungen von einer Schwedenreise.* Bücherei u. Bildung. 1953. 384—355. l.

Általában a nyugati helyzetre : JOHANNES LANGFELDT : *Gemeinsames und Trennendes im europäischen Büchereiwesen der Gegenwart.* Bücherei u. Bildung. 1954. 1—14., 177—190. l.

¹⁰ L. erre vonatkozóan a következő összefoglaló jellegű áttekintéseket : KÓHALMI Béla: *Könyvtárudományunk feladatai.* Magy. Tud. Akadémia Nyelv és Irodalomtud. Oszt. Kőzl. 6. kötet, 353—378. l. — HARASZTHY Gyula : *A magyar könyvtárügy 10 éve.* A Könyv. 1953. 3. sz. 97—104. l. — KOVÁCS Máté : *A magyar könyvtárügy országos szervezetének időszerű kérdései.* A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve. 1954. 59—136. l. — KOVÁCS Máté. : *Könyvtáraink jelentősége művelődéspolitikánkban.* Uo. 1955. 109—143. l. — KOVÁCS Máté : *A magyar könyvtári törvény alapelvei, célkitűzése és művelődéspolitikai jelentősége.* Magy. Könyvszemle. 1956. 181—201. l. — *A új magyar könyvkiadás tíz éve, 1945—1955.* Bp. 1956. 128 l. — Béla VARJAS : *Le développement des bibliothèques hongroises.* Bp. 1956. 60 l.

kozás nyomán jó eredményeket elérni csak *elvileg* céltudatos, az erőket és lehetőségeket helyes sorrendben mérlegelő munkával lehetséges.

Tudjuk azt is — e téren elsősorban Kovács Máté idézett tanulmányaira hivatkozunk —, hogy a minden tényező által elismert nagyarányú fejlődés ellenére sem foglalja el maradéktalanul könyvtárügyünk az országos művelődéspolitikában azt a kiemelkedő szerepet, amit méltán el kellene foglalnia az iskolaügy, a film, a színház, a rádió *mellett*, és nem *után*.

Ezek után feltehető a kérdés: mit, milyen szervezettséggel és milyen eszközökkel tett és tesz a Tanács az alapfeladatok megoldása érdekében? Amikor ezeket a kérdéseket felvetjük, egyúttal könyvtárpolitikánk és könyvtárügyünk időszerű problémáinak egy részére is pillantást vetünk.¹¹

*

Az OKT 1957. évi plenáris üléseinek programja — figyelembevéve az év hátralevő részében tárgyalandó témákat is — a következő kérdéscsoportokat fogja át:

1. Az 1956-ban kiadott könyvtárügyi törvény lényegében keretet jelentett, amit különféle végrehajtási utasításoknak kell követniök. Az OKT plénuma elé egész sora került ezeknek a kiegészítő rendelettervezeteknek:

az 1.018/1956. (III. 9.) számú minisztertanácsi határozat egyes rendelkezéseinek módosítása (általános érdeklődésre tarthat számot a Gorkij Könyvtár világirodalmi közművelődési könyvtárrá való átszervezésének javaslata);

a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendeletének a műszaki termelési könyvtárhálózatra vonatkozó végrehajtási utasítás-tervezete;

rendelettervezet a nemzetközi kiadványcsere végrehajtási utasítása tárgyában;

rendelettervezet az általános tudományos és tudományos szakkönyvtár munkakörök képzéséhez kötéséről (itt a Tanács hangsúlyozta, hogy a képzés mellett a *képesség* és a *rátermettség* is alapvető követelmény legyen);

javaslat a magyarországi könyvtárak egységes statisztikai adatszolgáltatási minimumára (e régóta aktuális tervezetét örömmel üdvözölte a Tanács, és azzal a módosítással fogadta el, hogy a minimum csak a hálózati központokig legyen kötelező, a hálózati központok pótkérdések formájában szerezzék majd be a hozzájuk tartozó könyvtáraktól az egyéni adatokat);

a könyvtári törvény miniszteri végrehajtási utasítás-tervezete az általános tudományos és a tudományos szakkönyvtárak gyűjtőköri besorolására (e sok vitát és egyeztetést kívánó anyag már harmadszor került a Tanács elé, mely több órás vita után a javaslatot elfogadta. Létrejött a világirodalmi és a történelmi anyagra vonatkozó gyűjtés tervezete, döntés történt a képzőművészeti, a geofizikai és geodéziai, a bányászati, a kohászati, továbbá egyes tájkkönyvtári gyűjtőkörökre is).

2. A Tanács feladatai közé tartozik az is, hogy az ország legfontosabb könyvtárainak, illetve könyvtárhálózatainak helyzetét, feladatait, gyűjtő-

¹¹ L. a Tanács 1957. évi munkájával kapcsolatban a következő közléseket: HARASZTHY Gyula: *Könyvtárügyünk néhány fontos kérdése az Országos Könyvtárügyi Tanács 1957. évi munkájának tükrében*. A Könyvtáros. 1957. 5–7. l. — *Az Országos Könyvtárügyi Tanács második üléséről*. Uo. 1957. 7. l. — *Az Országos Könyvtárügyi Tanács 1957. június 17-i ülése*. Uo. 95 l.

körét, szervezetét, szakproblémáit és működésük anyagi-személyi feltételeit időnként elemezze, és a maga részéről segítséget nyújtson e könyvtárak és könyvtárhálózatok fejlődéséhez, s egyúttal a velük kapcsolatos könyvtárközi koordinációs kérdésekkel szembenézzen.

Igy került a Tanács elé a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár feladatainak és gyűjtőkörének a könyvtár által nyújtott értékes, minden részletre kiterjedő analízise. Különösen aktuálissá tette a problémát az a vitathatatlanul helyes intézkedés, hogy a kerületi fiókkönyvtárak ismét a központ-hoz csatoltattak. Nagy nyomatékkal mutatott rá a vita során a Tanács arra, hogy a Szabó Ervin Könyvtár *igazi* rangját a magas színvonalon végzett közművelődési könyvtári funkció adja meg. Egyhangúlag állást foglalt amellett, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár közművelődési jelentősége *országos* méretű, és a fővárosnak ehhez a jelentőségéhez kell méreteznie az anyagi eszközöket. A minisztérium illetékes vezetőit felkérte, hogy a Fővárosi Tanácsnál a legnagyobb súllyal támogassák ezt az ügyet, amelyet az OKT is a magáénak tekint. A fiókhálózattal kapcsolatban a Tanács utalt arra, hogy különösen fontos önálló ifjúsági könyvtárak és művészeti (zenei) könyvtár sürgős szervezése és hatásos működtetése.

Az Országos Széchényi Könyvtár alapvető problémáit a könyvtár módszertani vizsgálatára kiküldött 21 tagú szakértői bizottság¹² részletes jelentésének rövid összefoglalása alapján vitatta meg az OKT. Mind a június hó folyamán tartott vizsgálat, mind a tanácsi vita során kiderült, hogy az OSzK ügye — közügy, az egész magyar könyvtári szervezet egyik alapvető kérdése. Nemzeti könyvtárunk jó és tervszerű működése nélkül többi könyvtárunk munkájában is zavarok, bizonytalanságok keletkezhetnek.

A Tanács nem a részletekkel foglalkozott, hanem az OSzK alapvető problémáira és gyengeségeire irányította a figyelmet: hangsúlyozta, hogy a könyvtár funkcióit és gyűjtőkörét mindenekelőtt a *nemzeti könyvtári* jellegből kell levezetni és meghatározni, az elhanyagolt hungarica-gyűjtésre és a világszerte megjelenő hungarica-anyag bibliográfiai kigyűjtésére kell erőit koncentrálnia, megszüntetve ezzel párhuzamosan az ún. általános tudományos gyűjtőkör felesleges túlzásait; ebben a keretben bibliográfiai feladatai és könyvtártudományi munkái is megfelelőbben tudnak elhelyezkedni. Javaslatot tett — hosszas vita után — a könyvtár új, feladataival és funkcióival jobban összhangban álló szervezet kialakítására, új, egyelőre átmeneti épület sürgős biztosításának fontosságára, végül az OSzK-tól oly nagy mértékben függő könyvtárközi együttműködés minél hathatósabb kiépítésére. Egyúttal felkérte az OSzK vezetőségét, hogy szeptemberre — midőn a felülvizsgálóbizottság új, összehangolt rövid jelentése elkészül — maga a könyvtár is rögzítse le elképzeléseit az adott problémákkal kapcsolatban: az önelemzést, az önvizsgálatot nem teszi feleslegessé a külső szakértői munka.

¹² A módszertani felülvizsgálat a Tanács kezdeményezésére és felkérése alapján történt. Az 1957. május 4-i ülésen KÓHALMI Béla egyetemi tanár a napirend előtt az OSzK nehéz helyzetére hívta fel a figyelmet, s javasolta, hogy a Tanács siessen az OSzK segítségére. A Tanács egyhangúan elfogadta az indítványt, és felkérte a Minisztérium könyvtári osztályát, hogy vegye igénybe az OSzK problémáinak megoldására a Tanács segítségét. A felkért bizottság vezetője MÁTRAI László lett, az egyes területeket megvizsgáló albizottságok vezetői a Tanács tagjai voltak.

Az OKT az 1957. évi munkaterv vitájánál elhatározta, hogy még az év folyamán megtárgyalja a budapesti Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtáráról, továbbá az Országos Pedagógiai Könyvtár létrehozásáról, szervezetéről és működési irányelveiről szóló javaslatokat, végül kitűzi az 1958. évben tartandó módszertani felülvizsgálatok sorrendjét. E munkálatok tulajdonképpen a könyvtárügyi törvény végrehajtásának szolgálatában állanak, s egyúttal — a feltétlenül szükséges koordináló feladatok elvégzése mellett — könyvtárpolitikánk és könyvtárügyünk további előrehaladását lesznek hivatva szolgálni.

3. A Tanács által már tárgyalta vagy 1957 folyamán tárgyalandó egyéb könyvtárpolitikai vagy könyvtárügyi kérdések is komoly figyelmet érdemelnek.

Megvitatta és elfogadta a Tanács a könyvtárosok továbbképzésének 1957/58-ra vonatkozó tervét, mely a legkülönbözőbb előképzettségű és besorolású könyvtári dolgozók szakmai, szaktudományi és idegen nyelvi fejlődésének szervezeti formáit, tartalmi kereteit rögzítette le.

Foglalkozott az OKT a könyvtárak távlati (10—15 éves) fejlesztési tervezésének problémáival is. Mivel az Országos Tervhivatal a népgazdaság egyes fontosabb ágaiban és más területeken is megindította a távlati tervek előkészítését, a magyar könyvtárpolitika és könyvtárügy alapvető érdeke, hogy a kibontakozó új távlati tervezésbe idejében és kellő súllyal bekapcsolódjék.¹³ A Tanács egyetértett a javaslat alapvető megállapításaival, hangsúlyozta a távlati tervezés fontosságát könyvtárpolitikai s így művelődéspolitikai érdekből is. A vita során többen hangsúlyozták, hogy a tervezést nem szabad szűk szakmai területen, mintegy öncélúan végezni, hanem biztosítani kell, hogy az illetékes kormányzati szervek a könyvtárügyet vegyék fel a távlati tervterületek szektorába, azután történjék meg a könyvtári terv egyeztetése a vonatkozó terület vagy intézmény távlati terveivel, végül az egyes könyvtári hálózatok távlati terveit egymással is koordinálni kell. Statisztikai alapadatok, néhány fontos és egyeztetett központi mérőszám, de mindenekelőtt közösen érvényesülő irányelvek szükségesek ahhoz, hogy a könyvtárak és könyvtárhálózatok által elvégzendő *egyedi* távlati tervezés több legyen, mint jószándékú ábrándozás. Egyetértett a Tanács azzal is, hogy a magyar könyvtárügy hivatalosan elfogadott és reálisan kimunkált távlati terve a könyvtárügyet a legfontosabb művelődési tevékenységek sorába fogja emelni, s így lehetőség nyílik arra is, hogy társadalmunk tényleges szükségleteinek megfelelően részesüljön anyagi támogatásban.

Emellett az OKT több olyan fontos kérdést tűzött napirendjére, amiket 1957 folyamán fog tárgyalni. Élég a témákat felsorolnunk, hogy e kérdések könyvtárpolitikai fontosságát, könyvtárügyünk előbbrevitelében való jelentőségét mérlegelni tudjuk:

a közművelődési könyvtárak állományösszetételének elemzése és az ebből adódó sürgős tennivalók;

a dokumentáció elvi kérdései és az országban folyó dokumentációs munka felmérése, annak értékelése;

a könyvtárközi kölcsönzés kérdései;

javaslat az 1958. évben készítendő könyvtári kiadványokra.

Röviden érintenünk kell azokat a lényeges problémákat is, melyeket a fenti napirendi pontok tárgyalásánál azért nem említettük, mert nem

¹³ Kovács Máté referátumából.

önálló referátumok formájában jelentkeztek, de könyvtárpolitikai súlyuk, könyvtári jelentőségük miatt élénk vita alakult ki körülöttük.

Művelődéspolitikai és könyvtárpolitikai vonatkozásban felmerült, hogy sürgős szükség van az ország könyvtárakkal való ellátottságának, a rosszul telepített könyvtárak ügyének, a lakosság könyvvel való ellátottságának, az ellátottság optimális fokának, a könyvtárosok arányának elemző megvizsgálására. Ezt az elemzést nemzetközi összehasonlító adatok nélkül nem szabad elvégezni. Különösen fontos a hazánkhoz hasonló kisebb országok adatainak figyelembevétele és mérlegelése. Az OSzK módszertani osztálya ilyen adatok összeállítása és rendelkezésre bocsátása útján országos jelentőségű könyvtárpolitikai munkát támogathatna.

Felmerült az a gondolat is, hogy a jól megalapozott távlati fejlesztési terv — kiegészítve az említett és nemzetközileg ellenőrzött adatokkal — hozzásegítheti könyvtárügyünket ahhoz, hogy a maga részéről sikeresen vegyen részt egy egységes művelődési törvény létrehozásában. Nagykönyvtáraink (pl. az OSzK és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár), amennyiben a jelenlegi tanácsuléseken helyesen megfogalmazott funkciókat betöltik, — egyúttal művelődéspolitikai igényeket elégítenek ki.

Többen felvetették a *hálózatközi koordinálás*ok szükségességét mindenekelőtt a könyvrendelések területén. Az azonos vagy egymással érintkező gyűjtőkörű könyvtárak hozzanak létre könyvtárközi bizottságokat a rendelkezés egyeztetése céljából. Ez a módszer egyes területeken (műszaki és közgazdaságtudományi vonal) már régen jól bevált, s a különböző rendeltetésű, de gyűjtőkörileg rokon hálózatok vagy hálózati tagok együttműködését segíti elő, így a magyar könyvtárügy tervszerűségét és egységét ezen az úton is szolgálja. Az ilyen könyvtárközi bizottságokba be kell vonni az adott könyvtári területet használó tudományos kutatókat is (pl. a történettudományi rendelések koordinálásánál szükséges rendszeresen meghallgatni a Történettudományi Intézet képviselőjének véleményét is).

A *módszertani munka* tartalmának korszerű megfogalmazása, különösen az OSzK módszertani osztályának helyi és kizárólag közművelődési kérdésekre koncentrált beállítottsága is komoly vita tárgyát képezte. Mindenki egyetértett azzal, hogy a Széchényi Könyvtár módszertani osztályát könyvtárügyünk központi kérdéseinek elemző munkájába kell bevonni, a Tanács szakbizottságaiban a módszertani osztály munkatársainak aktív szerepet kell vinniök. A módszertani munka kérdéseit országos szinten kell megvitatni: a nagykönyvtárak módszertani munkatársai üljenek össze és tárgyalják meg legfontosabb problémáikat.

Ismét felmerült a *szakbibliográfiai munka* rendezetlenségének és tervszerűtlenségének problémája. A Tanács kifejezte azt az óhaját, hogy a bibliográfiai szakbizottság — az akadémiai Könyvtártudományi Bizottság véleményének kikérése mellett — mérje fel a helyzetet, s tegyen javaslatokat a szakbibliográfiák országos koordinálására.

Hangsúlyozottan foglalkozott a Tanács egyes *könyvtárak* vagy *könyvtári állományrészlegek megvédésével, megóvásával* is. A komoly tudományos és tudománytörténeti anyaggal rendelkező egyházi könyvtárakat éppen a kutatás érdekében jobban kellene támogatni: néhol helyi jellegű pénzügyi szűkkeblőség miatt működésük nincs megfelelően biztosítva.

Sajnos, az állományvédelem, a könyvkötés, a restaurálás, a könyvhigiéncia helyzete országsszerte igen rossz. Ha e területeken a könyvtárak

nem jutnak sürgős segítséghez, a legsötétebb pesszimizmussal kell a jövőbe tekinteni. Nem elég utánafutni a romló anyagnak, és kisebb „foltozásokkal” megpróbálni elhárítani a veszedelmet, hanem aktív könyvvédelem útján rá kell már térni a prevencióra is. Nemzeti értékeink könnyen veszendőbe mehetnek, a múlt keserves tanulságai elég sok szomorú példával szolgáltak már e tekintetben. Mindennél fontosabb nemzeti kézirat- és könyvkincsünk reprodukciókban (mikrofilm, mikrokártya) való megőrzése. A Tanács a leg-határozottabban tette magáévá ezt az indítványt s javasolta, hogy ez a program súlyponti tervfeladatként szerepeljen a könyvtárügy 3 éves, illetve távlati tervében. Természesen az is szükséges, hogy a könyvvédelem kérdéseivel necsak gyakorlati szinten, hanem tudományos fokon is foglalkozzunk.

4. Végül át kell tekintenünk azokat a kérdéseket is, amelyek a Tanács feladataival, programjával, szervezetével, működésének nagyobb hatáskörével függenek össze s valamilyen módon tükröződtek a Tanács plenumának vagy elnökségi megbeszéléseinek tárgysorozatában, illetve döntéseiben.

Eltekintve néhány szervezeti, ügyrendi és adminisztratív kérdés rendezésétől (pl. a Tanács elnökségének kibővítése, a munkaterv összeállítása és megvitatása stb.), a Tanács működésében és szervezetében bekövetkezett legnagyobb jelentőségű változásnak a könyvtárügyi *szakbizottságok* megalakítása és programjaik megállapítása mondható.

A magyar könyvtárügy gyors fejlődése az elmúlt évtizedben arra készítette a könyvtárügy vezető szerveit, hogy az egyes időszereű kérdések kidolgozására bizottságokat hozzanak létre. Ezek az állandó jellegű vagy ideiglenes bizottságok különféle könyvtárügyi szerveknél (OKT, a minisztérium könyvtári osztálya, a Széchényi Könyvtár módszertani osztálya, akadémiai Könyvtártudományi Bizottság) működtek, s bár egyenként mind hasznos célkitűzéssel indultak, sok esetben párhuzamos munkát végeztek. Maga az OKT is többször felhasználta az elmúlt évek tanácsi munkájában a szakbizottsági munka jó lehetőségeit (könyvalapbizottság, továbbképzési bizottság, dokumentációs szakbizottság, statisztikai munkaközösség), de könyvtárpolitikánk és könyvtárügyünk minden jelentős kérdését átfogó szakbizottsági rendszert csak 1957 folyamán alakított ki.

Mik ennek a rendszernek a jellemzői és mi a jelentősége?

a) A megfelelően tagolt szakbizottságok az OKT szervei lettek, irányításuk egységessé, munkaprogramjuk tervszerűvé válhatott.

b) Megszűnven a sok felesleges, és a sok erőt, energiát pazarló párhuzamos szervezés, a magyar könyvtárak legjobb szakembereit (mintegy 130 főt) az OKT 12 szakbizottságába lehetett tömöríteni.

c) Az Országos Széchényi Könyvtár módszertani osztályát s annak munkalehetőségeit, munkaeszközeit a szakbizottsági, így a tanácsi munka szolgálatába lehetett állítani, s fordítva, legjobb könyvtári szakértőink tudása és munkakedve az országos méretekben szervezett tervszerű módszertani munka színvonalát fogja emelni.

d) A Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztálya — mely vezetői révén a szakbizottságok szervezésében igen élénk részt vett,¹⁴ — a magyar

¹⁴ E szervezés a Tanács eddigi eredményeit felhasználva, figyelembe vette a Német Demokratikus Köztársaság rokon célú könyvtárügyi szakbizottságainak példáját is (l. : [KONDOR Istvánné]: *Beszámoló a kéttagú magyar könyvtáros küldöttség útjáról a Német Demokratikus Köztársaságban* (1956. május 26—1956. június 16.). Soksz. 28 l.).

könyvtárpolitika és könyvtárügy irányításában erőteljesen támaszkodhatik a szakbizottságok munkájára, ezen keresztül könyvtárosaink jól képzett széles rétegére.

e) A bizottságokban együtt dolgoznak a tudományos és a közművelődési könyvtári hálózatok legjobb szakemberei, ennek következtében könyvtárügyünk egysége tovább izmosodik, az elszigeteltség még jobban megszűnik, s a problémák sokoldalú, a könyvtári gyakorlatból eredő megvilágítása sokkal inkább valósággá válik.

Mindennek következtében lehetőség nyílik arra, hogy a *szakbizottságok egyszerre legyenek a könyvtárügy állami vezetése és módszertani irányítása számára legfőbb szakmai tanácsadó szervek és az egyes szakproblémákat tudományos színvonalon kidolgozó munkaközösségek.*

E munka eredményeinek általánosítása, a könyvtártudományi szakirodalom hazai fejlesztése, a fiatal könyvtárosnemzedék továbbképzésének érdeke, a publikációs lehetőségek fokozása s így a munkakedv növelése, a szellemi munka anyagi érdekeltiségének előmozdítása egyaránt szükségessé teszik, hogy a Tanács — a könyvtári törvényben biztosított költségvetése segítségével — kiadványsorozat formájában közzétegye a szakbizottsági tevékenység publikációra megérett referátumait.¹⁵ A kiadványsorozatra vonatkozó tervekről már tárgyalt a Tanács elnöksége.

Természetesen a szakbizottsági munka egyéb előnyeit is érvényesíteni lehet könyvtárügyünk hasznára: egy-egy munkaközösség vagy szakbizottság vagy több szakbizottság meghívott szakértői együtt fejmérhetik egy-egy megye teljes könyvtárügyét, s így követendő mintát szolgáltathatnak a magyar könyvtárügy megyei „topográfiai” teljes sorozatának elkészítéséhez; a szakbizottságok segítségével igen színvonalas tanfolyamokat, előadás-sorozatokat lehet rendezni, ahol a legjobb előadók a számukra legmegfelelőbb témákkal vehetnek részt könyvtárosaink szakismereteinek továbbfejlesztésében. E néhány példa csupán azt kívánja jelezni, hogy a megfelelően szervezett és jól vezetett szakbizottságok tevékenységi területe s így súlya és jelentősége idővel egyre jobban növekedhetik.

Az OKT vitái megfelelően rendezték a szakbizottságok szervezeti felépítését is: a nagyjából 8—12 tagú szakbizottságok elnökei általában tanácsai tagok lettek, a titkári feladatok ellátását általában — már csak a szervezetszerű kapcsolatok realizálása miatt is — az OSzK módszertani osztályának megfelelő munkatársaira bízta, tagokul az ország legjobb szakkönyvtárosait hívták meg. A Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztályának munkatársai — szintén a munka sokoldalú, államigazgatási szinten is megteremtendő kapcsolata miatt — részt vesznek a bizottságok tevékenységében. A szakbizottságok természetesen a Tanácsnak felelősek munkájukért; munkatervüket önállóan készítik el, — ez éppen a problémák gazdagságát, árnyaltságát, élettellel való kapcsolatát biztosítja. A munkatervük felülvizsgálatát, egyeztetését s jóváhagyását a Tanács elnöksége végzi el.

Az eddig elmondottak valószínűvé teszik, hogy a bizottságok munkájának összefogása, a kiadványok színvonalas gondozása miatt kis létszámú (esetleg két fő) szaktitkárság létrehozására is gondolni kell a Tanács elnök-

¹⁵ Könyvtári szakfolyóirataink is gazdag publikációs anyaghoz juthatnak a szakbizottságok megfelelően kidolgozott témái útján.

sége mellett. Ez a kicsiny, de jó könyvtári szakértőkből szervezendő apparátus biztosítja azt is, hogy a szakbizottságok működtetésének ne legyen bürokratikus vagy adminisztratív jellege.

III.

Az OKT hosszas és alapos vita után a következő szakbizottságok felállítását határozta el, felkérve egyúttal azok elnökeit és titkárait is:

1. *Könyvtárpolitikai és könyvtárügyi szakbizottság.* Elnöke Kovács Máté, titkára FODOR Zoltán. Munkatervének témái: a közművelődési könyvtárak továbbfejlesztésének problémái; könyvtárpolitikai irányelvek kidolgozása a könyvtárak távlati fejlesztési tervének előkészítéséhez; a könyvtári szaksajtó jelenlegi állapota és továbbfejlesztésének problémái; a könyvtári állománnyal kapcsolatos egyes alapelvek kidolgozása; az ifjúság olvastatásának művelődéspolitikai kérdései; a törvényerejű rendelet és a minisztertanácsi határozat intézkedései alapján kiadandó további rendelkezések sorrendjének megállapítása, állásfoglalás az egyes alapelvek tekintetében; a könyvtárak közös propagandájának ügye; nemzetközi könyvtári kapcsolataink; módszertani felülvizsgálatok irányelvei; könyvtári szakkiadványok terve.

2. *Könyvtárigazgatási szakbizottság.* (Egyelőre két külön munkabizottságot is megalakított: a jogit és gazdaságit s a statisztikait.) Elnök KONDOR Imre, titkár SALLAI István. Témák: a könyvtári statisztika minimumának kidolgozása és érvényesítése; az egységes könyvtárstatisztika kérdései; a jelentősebb könyvtári hálózatok szervezeti, illetve működési szabályzatainak ellenőrzése; a könyvtárügyi jogszabályok új szerkezetben történő kiadása; az általános tudományos és tudományos szakkönyvtári munkakörök képzéséhez kötéséről szóló átdolgozott rendelettervezet; a könyvtári munka tervezése; a könyvtárak távlati fejlesztési tervének előkészítése a könyvtárpolitikai bizottság által kidolgozott elvek alapján; a könyvtárosok bérezési és státus-kérdéseivel kapcsolatos ügyek.

3. *Szerzeményezési szakbizottság.* Magában foglalja a régi könyvalapbizottságot, s így — figyelembevéve a modern szerzeményezés kérdéseit — két csoportban dolgozik. Elnöke MÁTRAI László, titkára BORSA Gedeon és SEBESTYÉN Géza. Tematika: közművelődési könyvtáraink állományproblémái; az Országos Széchényi Könyvtár könyvelosztó osztálya könyvfelajánlási jegyzékeinek jóváhagyása; a Könyvvalap funkcióira és működésére vonatkozó javaslat; a hálózati elvből eredő szerzeményi feladatok; külföldi folyóiratok és könyvek rendelése és vétele; a könyvtárak profilproblémája.

4. *Katalogizálási szakbizottság.* Elnöke GORIUPP Aliz, titkára RÁCZ Aranka. Tematika: a címleírási példatár elkészülő részeinek lektorálása és megvitatása; a különleges könyvtári dokumentumok címleírási szabályainak folyamatos lektorálása és kiadása; a periodikáknak a szabványhoz mérten bővebb címleírási szabályainak kidolgozása; a tárgyszókatalógus szabályainak megvitatása és a kész szabályzat publikálása; a cikk-katalógus problémái; a tudományos könyvtárak katalógus-helyzete; a magyar testületi szerzők és névváltozásaik jegyzékének összeállítás; a közművelődési könyvtárak katalógushelyzetének felülvizsgálata; az egyes könyvtárakban készülő címfelvételi szótárak munkálatainak koordinálása.

5. *Országos osztályozó szakbizottság.* (A bizottság eddig az Országos Széchényi Könyvtár keretében dolgozott „Országos Osztályozó Bizottság” elnevezéssel.) Elnök VEREDY Gyula, titkár BABICZKY Béla. A bizottság folytatja munkáját az Egyetemes Tizedes Osztályozás magyarországi gyakorlatának egységesítésére és közvetíti a tizedes osztályozás fejlesztésére, módosítására vonatkozó hazai javaslatokat a Nemzetközi Osztályozó Bizottsághoz.

6. *Olvasószolgálati szakbizottság.* Elnöke VÉRTES György, titkára SZENTMIHÁLYI János. Tématerve: a könyvtárközi kölcsönzés; a tudományos szakkönyvtárak és az

oktatás kapcsolatainak kérdései; a könyvtárak olvasószolgálatának kapcsolatai a tudományos kutatóintézetekkel; az olvasószolgálat szervezete; az olvasószolgálat színvonalának vizsgálata, különös tekintettel a közművelődési könyvtárakra; a könyvtárak által kezelt könyvek felhasználása a könyvtárközi kölcsönzésben.

7. *A gyermek és ifjúság olvasmányaival foglalkozó szakbizottság.* Elnöke SALLAI István, titkára RÁCZ Aranka. Tématerv: az iskolán kívüli gyermekkönyvtárügy helyzetének feltárása; az iskolai könyvtárak helyzetének és problémáinak elemzése; szervezeti kérdések; a budapesti gyermekkönyvtárosok részére rendezendő továbbképző tanfolyam programjának kidolgozása; önálló fővárosi gyermekkönyvtár felállításának terve.

8. *Bibliográfiai szakbizottság.* Elnöke KÓHALMI Béla, titkára BÉLLEY Pál. Tematikája: az 1958. évi országos bibliográfiai terv összeállítása; az ajánló bibliográfiák műfajainak és felhasználásának elemzése országos tapasztalatok alapján; a magyar könyvtári „*Minerva*” szerkesztési szabályainak kidolgozása; a magyar bibliográfiák bibliográfiájának szerkesztési szabályzata; az UNESCO nyújtotta bibliográfiai lehetőségek felmérése.

9. *Dokumentációs szakbizottság.* Elnöke JÁNSZKY Lajos, titkára SIMON Mária Anna. Tematikája: a FID-konferencia referátumának elkészítése; a dokumentációs tevékenység felmérésére irányuló kérdőpontok szakterületenkénti kidolgozása a statisztikai albizottság közreműködésével; az OKT döntésétől függően a dokumentációs tevékenység felmérésének megkezdése; szabadalmi dokumentáció kérdése.

10. *Raktározási, állományvédelmi és mikrofilm szakbizottság.* Elnöke DOMANOVSKY Ákos, titkára RÁCZ Aranka. Tématerv: könyvtáraink nemzeti értékeinek reprodukciókban való megőrzésének terve; mikrofilm-használat a magyar könyvtárakban, központi mikrofilmlaboratórium, esetleg mikrofilmvállalat létesítése; a könyvhygiénia ügyének hazai állása, javaslatok az elvégzendő feladatokra; kötetzeti problémák, gyorsított könyvkötési eljárások alkalmazása; tömörített raktározás; raktárak védelme, technikai és munkaerő-problémák a raktárakban.

11. *Könyvtárépítési és berendezési szakbizottság.* Elnöke KÉKI Béla, titkára TOMBOR Tibor. Tématerve: a külföldi könyvtárépítési és berendezési szakirodalom nyilvántartása, képanyag gyűjtése; közreműködés az OSzK új épületére vonatkozó elhelyezési és berendezési részletes terv kidolgozásában; könyvtárépítési és berendezési általános mutatószámok összeállítása, illetve ilyen tárgyú segédlet szerkesztése a könyvtárak távlati fejlesztési tervének elkészítéséhez; esetenkénti szakvélemények és szaktanácsok nyújtása

12. *Képzési és továbbképzési szakbizottság.* Elnöke WALDAPFEL Eszter, titkára DURZSA Sándor. Tematikája: a Tanítóképző Akadémián szervezett fakultatív könyvtárosi tárgy tanterve, tematikája, a jegyzet elkészítése, megvitatása; az 1957/58. évi országos könyvtárosi továbbképzési terv megvitatása, a tanfolyamok megindítása, az ellenőrzés megvalósítása, a szakozási oktatás tervének megbeszélése az Országos osztályozó szakbizottsággal; az egyetemi oktatási tematika megvitatása.

E gazdag és sokoldalú tematika is ízelítőt ad abból, hogy a közeljövőben a Tanács és szakbizottságai — eltekintve a mindig adódó aktualitásoktól — milyen irányban, milyen tartalmi és szakmai keretben keresik könyvtárügyünk fejlesztésének következő állomásait.

Éppen az OKT eddigi tevékenysége igazolta, hogy a szakterület tanácsai formában gyakorolt önigazgatása, könyvtárügyünk valódi egységének érdekében kifejtett fáradozása, a szakma legjobbainak tanácsadó tevékenysége nélkülözhetetlen könyvtáraink, könyvtárügyünk, a Művelődésügyi Minisztérium és annak könyvtári osztálya számára. Megmutatkozott ez abban is, hogy a Tanács és a könyvtári osztály közös elhatározással keresték az együttműködés leghelyesebb útjait (ez a múltban nem volt mindig így), közösen

hangsúlyozták az OKT működésének átfogó jelentőségét, a Tanács nagyobb súlyának követelését,¹⁶ s együtt dolgoztak azokon a terveken, melyek minden bizonnyal elősegítik majd a Tanácsnak és szakbizottságainak eredményesebb munkáját. Ennek alapvető feltétele azonban az egész magyar könyvtárostársadalom érdeklődése, segítsége, támogatása: enélkül a Tanács működése nem érheti el céljait.

HARASZTHY GYULA

GYULA HARASZTHY: LE CONSEIL NATIONAL DES BIBLIOTHÈQUES ET LES PROBLÈMES ACTUELS DE LA BIBLIOTHÉCONOMIE HONGROISE

La conférence des Bibliothécaires hongrois, tenue en 1951, a pris une délibération selon laquelle il faut organiser, auprès du Ministère des Affaires Culturelles, un Conseil des Bibliothèques ayant les fonctions d'un corps consultatif et le devoir de prêter assistance à la direction des bibliothèques publiques et scientifiques de Hongrie. Conformément à cette décision, le Conseil National des Bibliothèques fut organisé en 1953; ses membres furent choisis en général parmi les conservateurs dirigeants les plus qualifiés de nos différentes bibliothèques et réseaux de bibliothèques tant scientifiques que publiques; cette composition du Conseil garantit son autorité professionnelle et scientifique. Pendant ces dernières années, le Conseil a étudié plusieurs problèmes importants de bibliothéconomie et contribua ainsi à les rapprocher de leur solution (par exemple les problèmes de la formation et des cours de perfectionnement des bibliothécaires, la situation des bibliothèques scolaires, la question des bibliothèques syndicales, la situation des bibliothèques départementales, le problème des bibliothèques spécialisées, il a préparé la loi sur les bibliothèques codifiée en 1956, il a examiné et apprécié, en outre, la situation et les tâches de plusieurs grandes bibliothèques).

La loi sur les bibliothèques hongroises promulguée en 1956 a apporté un changement très important dans le travail et l'organisation du Conseil National des Bibliothèques en réglant sa condition juridique et en définissant ses tâches et son organisation. Conformément à la loi, le Conseil sera dorénavant un organe consultatif près le Ministère des Affaires Culturelles, le président et le secrétaire seront nommés par le ministre. Le Conseil est composé de 25 membres, ses réunions sont, en général, mensuelles et il prend ses résolutions à la majorité des voix.

En vue de faciliter et d'étendre ses activités, Le Conseil a organisé des commissions spéciales ou collaborent, en dehors des membres du Conseil, les bibliothécaires hongrois les plus éminents (le nombre total des bibliothécaires travaillant dans les 12 commissions qui fonctionnent actuellement, est d'environ 130). Les présidents des différentes commissions sont, en général, membres du Conseil et ils sont responsables des activités des Commissions qu'ils dirigent, devant le Conseil.

Les activités des Commissions fonctionnant actuellement s'étendent sur les domaines suivants: politique des bibliothèques et questions de principe, direction et administration des bibliothèques, acquisition, catalogage, classification, service public, littérature pour les enfants et pour les adolescents, bibliographie, documentation, emmagasinage, protection des fonds et microfilm, construction et aménagement de bibliothèques, formation et perfectionnement professionnels.

L'activité développée par le Conseil et de ses commissions spéciales en 1957 a montré que cette auto-administration professionnelle, sous forme de conseil, les efforts

¹⁶ Meg kell mondani, hogy a Tanács eddig nem tett sokat munkájának megismeretése és népszerűsítése érdekében sem „felfelé”, az illetékes vezető kormányzati szervek felé, sem a széles könyvtárostársadalom felé. Ez a kritika joggal hangzott el egyes tanács-tagok részéről. A Magyar Távirati Iroda, a sajtó, könyvtári folyóirataink tájékoztatása általában elmaradt. A közvélemény befolyásolására alkalmas jó grafikonokkal, adatokkal ellátott röpiratokat is ki lehetne adni. A Tanács tagjai szolgálati helyükön rendszeres tájékoztatásokat adhatnának az OKT problémáiról, vitáiról.

faits par le Conseil en vue de coordonner les activités des bibliothèques hongroises, ainsi que la collaboration effective des meilleurs spécialistes ont été profitables aussi bien pour les bibliothèques et pour la bibliothéconomie que pour le Ministère et plus spécialement pour la Direction des Bibliothèques. Ce travail coordinateur et consultateur est d'autant plus important, que les bibliothèques hongroises, dont le nombre est d'environ 18 000, appartiennent, du point de vue de leur direction (surveillance) à environ 20 organes de compétence nationale, par conséquent de bons résultats ne peuvent être obtenus qu'au moyen d'une activité basée sur des principes nettement déterminés et grâce à une appréciation juste des ressources et des possibilités dans leur ordre le plus opportun.